

רוּת.

R U T H.

Uwagi wstępne.

Treść.

Ciężki głód, który prawdopodobnie wskutek ustawicznych niszczących najazdów różnych plemion Palestynę nawiedził, por. Sęd. 6, 3—6. zmusza Bethlehemitę Elimelecha do opuszczenia rodzinnych stron swoich. Chroni się on wraz z żoną swą Naemi i dwoma synami Machlonem i Kilionem do sąsiedniej krainy moabskiej, gdzie jednak po upływie niejakiego czasu umiera. Po śmierci jego pojmują obaj wymienieni synowie moabskie żony, Rutę i Orpę, umierają jednak równie szybko jak ojciec. Znekana i osamotniona Naemi postanawia wtedy po dziesięcioletnim pobycie na obczyźnie do kraju wrócić. Towarzyszą jej obie synowe, wzbraniające się z ukochaną świekrą się rozstać, i jakkolwiek w końcu usilnym jej naleganiom i przedstawieniom się powiodło Orpę do powrotu nakłonić, to nie ulega im jednak wierna i całą duszą jej oddana Ruth, która za przykładem tym pójść nie chce. Przybywają tedy razem do Bethlehem. Ponieważ powrót Naemi do rodzinnego miasta właśnie w czasie sprzętu jęczmienia nastąpił, udaje się Ruta na najbliższe pole, aby pokłosie zbierać i w ten sposób sobie i świekrze swojej cokolwiek pożywienia dostarczyć. Szczęśliwy wypadek zdarzył, że było to pole równie zacnego jak zamożnego Boaza, powinowatego Elimelecha, który ją z uprzedzającą uprzejmością przyjął i znacznym zapasem ziarna obdarzył. Gdy Naemi zmiarkowała, że życzliwość Boaza, synowej jej okazana, z upływem czasu się nie zmniejsza, namówiła ją, aby się o porze nocnej doń

który do jego czasów się już nie stosuje. I nareszcie wykazuje język jego oprócz dość licznych arameizmów, np. 1, 20; 3, 3; w kilku miejscach pewną zależność od innych pism, por. np. formułkę כה יעשה Ruth, 1, 17, 20; 2, 11; 4, 4 z 1 Sam. 3, 17; 14, 44; 20, 13; 25, 22, 2 Sam. 3, 9. 1 Król. 2, 23. 2 Król. 6, 31. מלני אלמני Ruth 4, 1. z 1 Sam. 21, 3 2 Król. 6, 8. מובה לך משבעה בנים Ruth 4, 15. z 1 Sam. 1, 8. אנלה אונך Ruth 4, 4. z 1 Sam. 20, 2. 12. Że wątpliwości te już bardzo wcześniej powstały, stwierdza wahanie się co do umieszczenia książki w kanonie, która ostatecznie nie jak pierwotkowo w rzędzie pism historycznych lecz w rzędzie hagiografów miejsce swe znalazła. Zdaniem Józefa Flawiusza żył Boaz i Ruth za czasów Eiego, wedle innego twierdzenia Tosafoth do tr. Nazir fol. 23. jest Boaz identycznym z sędzią Ibcanem, Ruth zaś księżniczką z domu moabickiego króla Eglona. Wynikło to prawdopodobnie z podania o ścisłych stosunkach Dawida z królem Moabu, któremu tenże w czasach walk swoich z Saulem rodzinę swą powierzył, por. 1 Sam. 22, 3.

Cel książki.

Celem pięknie zaokrąglonej i w ujmującym idylicznym stylu napisanej opowieści, noszącej imię moabitki w tytule swoim, jest przede wszystkim podanie bliższych wiadomości o panującej w Jerozolimie dynastii. Rozpoczyna ona jakieś widzieli od jednego z powinowatych domu królewskiego, Elimelecha, wspomina w pobieżnych słowach o losach jego i jego rodziny, zatrzymuje się dłużej przy Boazie i Rucie, od których linia wstępna Dawida początek swój bierze i wylicza w końcu najznakomitszych członków tej linii, w której figurował już Nachszon, książę pokolenia Judy za czasów Mojżesza, por. 4. 20. Sama bohaterka opowieści przedstawia się z najpiękniejszej strony jako kobieta pełna wzniosłych zalet duszy i serca, niemniej pochlebnie rysuje się charakter jej męża Boaza, ze wszech miar godnego, aby został założycielem wielkiego i potężnego rodu. Obecna chwala domu kró-

wybrała i przez odwiedziny swoje o obowiązku, który na nim, jako na krewnym męża ciąży, przypominała. Boaz nie uchyla się od jej prośby, zaznacza wszakże, że żyje jeszcze inny, zgasłemu Elimelechowi bliższy powinowaty, z którym w sprawie tej porozumieć się musi. W tym celu udaje się stosownie do starożytnego zwyczaju do bramy miasta, aby mu tam wobec świadków rzecz przedstawić. Idzie o to czy zgadza się on odkupić grunt przez Naemi sprzedany, czemby przyjął zarazem obowiązek poślubienia Ruty, aby zmarłemu jej mężowi potomka i dziedzica zapewnić, któryby imieniu jego wygasnąć nie pozwolił. Gdy w mowie będący krewny, może żonaty i rodziną otoczony, który przytem oblicza, że nabyć się mająca posiadłość, jako własność przyszłego potomka męskiego, żadnej dlań rzeczywistej wartości nie przedstawia, warunku wymienionego nie przyjmuje, oświadcza Boaz, że on sam do tego się poczuwa i chętnie to uczyni. Ruth zostaje jego małżonką a Bóg błogosławi związek jego synem, któremu nadano imię Obed. Był to znany w następstwie dziad króla Dawida. Opowieść kończy się genealogją rodu, prowadzącej po linii zstępnej aż do Pereca, syna Judy.

Epoka nastania i autor książki.

Tę opowieści jest epoka sędziów, napisaną jednak mogłaby być najwcześniej przez Samuela, który Dawida znalazł i na tron wyniósł. Takim też jest podanie w Talmudzie zachowane, por. Baba bathra 14, 2. Rozmaite jednak wskazówki budzą wątpliwość pod tym względem. Przede wszystkim spogląda autor na czasy sędziów jako na perjęd powszechnie znany i skończony, z którego dany epizod przytacza, pomijając jako zbyt późną wszelką bliższą datę o osobie sędziego, o którym mowa. Następnie widnieje w opowiadaniu pełna świadomość o wielkiej doniosłości jaką panowanie Dawida dla dziejów izraelskich przedstawia, o ile ta doniosłość kulturalny punkt całej książki stanowi. Tej Samuel jeszcze ocenić nie mógł. Dalej przedstawia on ceremonię zrucia sandałów jako zwyczaj starodawny, przeżyty i przebrzmiały,

lewskiego jest tem wyższą, że go nie zawsze świetne warunki zewnętrzne otaczały. Były to owszem warunki nieraz bardzo smutne i ciężkie. Elimelech musiał na obczyźnie chleba szukać, jedyna posiadłość jego została sprzedana, a małżonka i synowa zmuszone były z prawa najbiedniejszych korzystać i ze zbieranych na polu kłosów się żywić. Nie pozbawiło to ich jednak godności i wewnętrznej wartości, bo ubóstwo nie poniża, pochodzenie też i wyznanie w jakim się kto rodzi nie stanowi o prawdziwej zasłudze. Moabitka i jak się sama nazywa „cudzoziemka“ stała się matką w nagrodę wierności swojej pierwszego i najznakomitszego rodu, drugą „Leą i Rachelą, które dom izraelski zbudowały“.

Literatura.

Z nowszych komentatorów tej książki zasługują na uwagę Rosenmüller Scholia in V. T. 1835. Bertheau, kurzgefasstes exeg. Handbuch 1845. Mezger, Liber Ruth, 1856. Keil 1863. Wright, The book of Ruth, 1864. Oettli w wydaniu Stracka Zöcklera 1865. A. Raabe, das Buch Ruth 1899. A Bertholet w wydaniu Karola Marti 1898.

RUTH

ROZDZIAŁ I.

1. Za onych czasów, gdy sprawowali rządy sędziowie, nastal głód w kraju. Wywędrował wtedy niejaki mąż z Bethlehem w Judei, by zamieszkać w krainie moabskiej wraz z żoną i dwoma synami swoimi.

2. Imię zaś męża onego było Elimelech, a imię żony jego Naemi, imiona też dwóch synów jego Machlon i Kiljon — Efratydzi to byli z Bethlehem w Judei. Przybywszy tedy do krainy moabskiej, osiedli tam.

3. Poczem umarł Elimelech, mąż Naemi, tak że pozostała ona wraz z dwoma synami swymi.

4. Ci pojęli sobie żony moabskie; imię jednej Orpa, a imię drugiej Ruth. I tak przebywali tam około dziesięciu lat.

5. Poczem umarli też i oni obaj, Machlon i Kiljon, tak że pozostała ona kobieta osierocoona po obu synach i po mężu swoim.

6. Wtedy zabrawszy się wraz z synowemi swemi, wyruszyła z powrotem z krainy moabskiej, słyszała bowiem, w tejże krainie moabskiej, że wspomniał Wiekuisty na lud swój, i że obdarzył ich chlebem.

7. I tak opuściła w towarzystwie dwóch synowych swoich miejsce, w którym przebywała. Gdy jednak szły po drodze, aby wrócić do ziemi judzkiej,

8. Rzekła Naemi do synowych swoich: Idźcie. wróćcie każda do domu matki swojej! Wiekuisty niechaj świadczy wam miłość, jakoście świadczyły zmarłym i mnie.

midjanickich itd. por. Sęd. 6, 3. odnoszą oni z tego powodu opowieść do czasów Gideona נקרא por. Gen. 50, 24. Ex. 4, 31.

7. Po drodze prowadzącej z Moabu do Bethlehem.

8. Córki mieszkaly w oddzielnym przedziale domu czy też namiotu przeznaczonym dla matki i innych kobiet do rodziny należących, por. Gen. 24, 28, 67. Sęd. 15, 1. ztąd wróćcie do domu matki a nie ojca, jakkolwiek i ten jeszcze żył, por. 2, 11. Zmarłym mężom naszym.

רות

»

1 נָהוּ בַיָּמֵי שָׁפֵט הַשְּׁפֵטִים וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִישׁ
מִבֵּית לְחָם יְהוּדָה לָגוּר בְּשָׂרֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי
2 בָּנָיו: וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נַעֲמִי וְשֵׁם שְׁנֵי
בָּנָיו מַחְלֹן וְכִלְיוֹן אֶפְרַתִּים מִבֵּית לְחָם יְהוּדָה וַיָּבֹאוּ
3 שָׂרֵי מוֹאָב וַיְהִי־שָׁם: וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נַעֲמִי וַתִּשְׁאַר
4 הָיָא וּשְׁנֵי בָנֶיהָ: וַיִּשְׁאוּ קָדָם גְּשִׁים מֵאֲבוֹת שֵׁם קָאָחַת
5 עַרְפָּה וְשֵׁם הַשְּׁנִית רֹוּת וַיָּשְׁבוּ שָׁם בְּעֶשֶׂר שָׁנִים: וַיָּמָתוּ
גַם־שְׁנֵיהֶם מַחְלֹן וְכִלְיוֹן וַתִּשְׁאַר הָאִשָּׁה מִשְׁנֵי יְלָדֶיהָ
6 וּמְאִישָׁהּ: וַתִּקַּם הָיָא וְכַלְתֶּיהָ וַתָּשֶׁב מִשָּׂרֵי מוֹאָב בִּי
שָׁמְעָה בַשְּׂדֵה מוֹאָב בִּי בְּקֹד יְהוָה אֶת־עַמּוֹ לָתֵת לָהֶם
7 לָחֶם: וַתֵּצֵא מִן־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה־שָׂמָּה וּשְׁתֵּי בְלָתֶיהָ
8 עִמָּה וַתֵּלְכֶנָּה בְּדֶרֶךְ לָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ יְהוּדָה: וַתֹּאמֶר נַעֲמִי

Rozdział 1, 1. Czas w którym opowieść się rozgrywa nie podany. Bethlehem w Judei, dwie godziny od Jeruzolimy, w odróżnieniu od miejscowości tejże nazwy w udziale Zebulona, Joz. 19, 15. aby czasowo tam osiąść שרי zd. Sept. Vulg. i innych sing. zam. שרה obie te pisownie zmieniają się, por. Misra 4, 3.

2. Niektórzy upatrują w imionach מחלון וכליון „chorowity, nikły“ wróżby przedczesnej ich śmierci — אפרתי często efraimita, por. Sęd. 12, 5. 1 Sam. 1, 1. 1 Król. 11, 26. tu jak 1 Sam. 17, 12, efratida, mieszkawiec efraty czyli okolicy, w której Bethlehem leżał. Raszi objaśnia imiona znakomicie.

4. Targ. upatruje w tem przekroczenie prawa możeszowego, Deut. 23, 4. Tal. Jeb. 77, 1. stosuje jednak wymieniony przepis wyłącznie do mężczyzn a nie do kobiet ammonickich i moabskich. ומה ערפה może zn. ערפה sarna ruda wedle tr. Baba bathra 14, 2, od ריה ta która orzeźwia, wedle Pesz. skrócone od רעות towarzysza.

6. Zdaniem niekt. trwał głód tak długo z powodu wrogich najazdów

9. Niechaj pozwoli wam Wiekuisty znaleźć pokój, każda w domu męża swojego! Porzem ucałowała je. One jednak zaczęły głośno płakać,

10. I rzekły do niej: Chcemy raczej wrócić z tobą do ludu twojego!

11. Ale Naemi odpowiedziała: wróćcież, córki moje! Nacóż wam pójść zemną? Alboż ukrywam jeszcze synów w łonie mojem, którzyby mężami waszemi być mogli?

12. Wróćcież, córki moje, idźcie! Jużem za stara, abym za mąż wyszła. Ale choćbym też mniemała: Jeszcze mam nadzieję, i choćbym tej nocy jeszcze do męża należała, i rzeczywiście zrodziła synów —

13. Czyżbyście czekać miały aż ci podrosną? Czyżbyście dla nich się zamknęły, a za mąż nie wychodziły? Nie, córki moje! Bo mi za was gorzko bardzo; bo przypadła na mnie ręka Wiekuistego.

14. Wtedy zaczęły na nowo głośno płakać; poczem ucałowała Orpa świekrę swoją, Ruth jednak przygłębła do niej.

15. Ta zaś rzekła: Oto wróciła bratowa twoja do ludu i do bogów swoich, wróć i ty za bratową swoją.

16. Ale Ruth odparła: Nie nalegaj na mnie, abym cię opuściła i powróciła, a nie szła za tobą! Albowiem dokądkolwiek pójdziesz, tam i ja pójdę, a gdziekolwiek pozostaniesz tam i ja pozostanę. Lud twój jest moim ludem, a Bóg twój moim Bogiem;

17. Gdzie ty umrzesz tam i ja umrę i tam pochowaną będę: Tak niechaj uczyni mi Wiekuisty i tak niechaj nadal uczyni — tylko śmierć rozłączy mnie z tobą!

18. Widząc tedy, że upiera się iść z nią, przestała już ją namawiać.

19. I tak szły obie dalej, aż zaszły do Bethlehem. Gdy

17. Wedle starożytnych wyobrażeń musi to co razem żyło i razem w grobie spocząć, a odnosi się to nietylko do jednostek lecz i do społeczeństw, por. Ezech. 32, 17—32. „Tak niechaj uczyni“ zwykła formułka przysięgi, por. 1 Sam. 3, 17; 14, 44; 20, 13.

18. Widząc tedy Naemi — אל — namawiać.

19. W małej miejscinie gdzie się wszyscy znają, sprawa niespodzie-

לשתי בלתיָה לְבָנָה שְׂבָנָה אִשָּׁה לְבֵית אִמְהָ יַעֲשֶׂה יְהוָה
 עִמָּכֶם חֶסֶד כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם עִם־הַמֵּתִים וְעַמְדִי: וְתִן יְהוָה
 לָכֶם וּמִצְאֵן מְנוּחָה אִשָּׁה בֵּית אִשָּׁה וְתִשְׁכַּן לָהֶן וְתִשְׁאֲנָה
 9 קוֹלָן וְתִבְכְּינָה: וְתֹאמְרֵנָה לָהּ כִּי־אֶתָּד נָשׁוּב לְעַמְּךָ:
 10 וְתֹאמֶר נַעֲמִי שְׂבָנָה בְּנֹתִי לָמָּה תִּלְבְּנָה עִמִּי הַעוֹד־לִי
 11 בָּנִים כָּמַעִי וְהֵן לָכֶם לְאִנְשִׁים: שְׂבָנָה בְּנֹתִי לָכֵן כִּי
 וְקִנְיִתִי מִקְּנִיּוֹת לְאִישׁ כִּי אֲמַרְתִּי יִשְׁלֵן תִּקְנֶה גַם הַיְיָתִי
 12 הַלֵּילָה לְאִישׁ וְגַם יִלְדֵתִי בָּנִים: הֲהֵן אֲתִשְׁפָּרֵן עַד
 13 אֲשֶׁר יִגְדְּלוּ הֲהֵן תִּשְׁעָנָה לְבִלְתִּי הֵינִת לְאִישׁ אֵל בְּנֹתִי
 14 כִּי־מִרְדִּי מֵאֵד מִלֶּם כִּי־יִצְאָה כִּי יִדְּיֶהוָה: וְתִשְׁנָה קוֹכֵן
 וְהִבְכְּינָה עוֹד וְתִשְׁכַּן עַרְפָּה לְחַמּוֹתָה וְרוֹת דְּבַקְהָ בָּהּ:
 15 וְתֹאמֶר הִנֵּה שָׂבָה וּבְמַתָּד אֶל־עַמָּה וְאֶל־אֱלֹהֶיהָ שׁוּבִי
 16 אֲחֵרִי וּבְמַתָּד: וְתֹאמֶר רוֹת אֶל־תִּפְגַּעֵי־כִי לְעוֹבֵד לְשׁוּב
 מֵאֲחֵרֶיךָ כִּי אֶל־אֲשֶׁר תִּלְכִּי אֶלָּד וּבְאֲשֶׁר תִּלְיִנִי אֶלְדִּין עַמְּךָ
 17 עִמִּי וְאֶל־הַיָּד אֶדְקִי: כַּאֲשֶׁר תִּמּוֹתִי אֲמוֹת וְשֵׁם אֲקַבֵּר
 כּוֹף יַעֲשֶׂה יְהוָה לִי וְכֹה יִסְיָ כִּי הִמְנֹת יִפְרִיד בֵּינִי וּבֵינֶךָ:
 18 וְתִרָא כִּי־מִתְאַמְצֶת הִיא לְלֶבֶת אִתָּה וְתִחַדֵּל לְדַבֵּר אֵלֶיךָ:
 19 וְתִלְבְּנָה שְׂתִיחֶם עַד־בּוֹאֲנָה בֵּית לָחֶם וַיְהִי כַּבֹּאֲנָה בֵּית

8. v. יעש קרי 10. v. כנ"ל 14. v. חסר א'

9. Abyście znowu szczęśliwie zamąż wyszły. Ucałowała je na pożegnanie, por. 1 Król. 19, 20.

10. כי w znaczeniu „raczej“, por. Fen. 38, 35. i Sam. 8, 7.

11. Synowie którychby jeszcze na świat wydała mieliby obowiązek poślubienia ich, nie wskutek przepisu, Deut. 25, 5. który tylko do współczesnie żyjących braci ze strony ojca się odnosi, lecz jedynie dla zadośćuczynienia powszechnie przyjętemu zwyczajowi, por. *Ebenhaezer* 157, 1.

13. Gorzko mi żem synów a wy mężów stracili z powodu was — inni, bo mi bardziej gorzko niż wam, nie możecie przeto pociechy i lepszego losu przy mnie się spodziewać לָחַם zam. להם jak często *השכרנה piel*.

14. Ucałowała jak wyżej na pożegnanie.

15. Z wyrazu אלהיה wnioskuje *Abenezra*, że Ruth i Orpa wychodząc za mąż jako prozelitki wiarę izr. przyjęły.

jednak weszły do Bethlehem zawrzało całe miasto z powodu nich, a zawołały kobiety: Czyż nie ta jest Naemi?

20. I rzekła do nich: Nie nazywajcie mnie Naemi, nazwijcie mnie Mara, bo przyczynił mi Wszechmocny goryczy wiele!

21. Bogatam ja wyszła, ale próżną przywiódł mnie Wiekuiasty: Czemu macie nazywać mnie Naemi, gdy Wiekuiasty mnie zgębił, a Wszechmocny mnie utrafił.

22. Tak to wróciła Naemi, a wraz z nią Ruth moabitka, synowa jej, która z krainy Moabu wróciła; wróciły zaś do Bethlehem na początku sprzętu jęczmienia.

ROZDZIAŁ II.

1. Miała zaś Naemi powinowatego po mężu swoim, człowieka bardzo możnego, z rodu Elimelecha, imieniem Boaz.

2. Otóż rzekła raz Ruth moabitka do Naemi: Chciałabym też wyjść na pole i zbierać kłosy za tym, przed którego oczyma łaskę znajdę. I odpowiedziała jej: Idź, córko moja!

3. I tak poszła, a przybywszy zaczęła zbierać na polu za żeńcami; przyczem zrzucił przypadek dla niej, że obszar pola tego do Boaza należał, który z rodu Elimelecha pochodził.

4. Właśnie też przybył Boaz z Bethlehem i odezwał się do żeńców: Wiekuiasty z wami! na co odpowiedzieli: Niech ci Wiekuiasty błogosławi!

5. Poczem zapytał się Boaz sługi swojego, ustanowionego nad żeńcami: Czyż to dziewczyna?

6. I odpowiedział sługa ustanowiony nad żeńcami: dziewczyna to moabska, ta, która wróciła z Naemi, z krainy moabskiej.

2. Zbieranie pokłosa stanowiło wedle przepisu Lev. 19, 9; 23, 22. Deut. 24, 19. przywilej ubogich, cudzoziemców, wdów i sierot — zależało jednak wiele od charakteru i dobrej woli właścicieli **בשבלים** wł. w pośród pozostałych na polu kłosów.

3. **מקרה** 1 Sam. 6, 9. przypadek zdarzył, zrzucił dla niej, t. j. zaszła przypadkowo.

4. Pospolita formuła przywitania, por. **נ' עמך** Sęd. 6, 12.

5. **נער** oznacza nie tylko chłopca lecz i młodego człowieka zwłaszcza na usługach będącego.

לָחֶם וְתָהִם כָּל־הָעִיר עָלֵיהֶן וְהֵאמְרָנָה הֲנֵאתָ נַעֲמִי: 20
וְהֵאמְרִי אֲלֵיהֶן אֲלֵי־תִקְרָאנָה לִי נַעֲמִי קָרְאִין לִי מָרָא כִּי־ 21
הֵמֶר שָׂרִי הִי מָאָד: אֲנִי מֵלֵאָה הִלְכֹתִי וְרִיקָם הֵשִׁיבֵנִי
יְהוָה לָמָּה תִקְרָאנָה לִי נַעֲמִי וַיְהוּדָה עֲנֵה בִי וְשָׂרִי הִרְעֵ־ 22
לִי: וְתִשָּׁב נַעֲמִי וְרוֹת הַמּוֹאָבִיָּה כִּלְתֹּה עִמָּה הַשָּׂבָה
מִשָּׂרִי מוֹאָב וְהָמָּה בָּאוּ בֵּית לָחֶם בְּתַחֲלַת קָצִיר שְׁעָרִים:

ב.

1 וְלִנְעָמִי מִיַּדֵּע לְאִישׁהּ אִישׁ גִּבּוֹר חָיִל מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ 1
וְשָׁמוּ בָעֵז: וְהֵאמְרִי רֹוֹת הַמּוֹאָבִיָּה אֲלֵי־נַעֲמִי אֲלֵכֶה־נָּא 2
הַשָּׂדֶה וְאֲלֶקְמָה בַשָּׂבָלִים אַחֵר אֲשֶׁר אֲמָצִיחֶן בְּעֵינֵינוּ 3
וְהֵאמְרִי לָהּ לְכִי בָתִּי: וְתִלְדִי וְתִבּוֹא וְתִלְקֶט בַּשָּׂדֶה אַחֲרֵי 4
הַקְּצָרִים וַיִּגְדֵר מִקְרָהָ הִלְקֶת הַשָּׂדֶה לְבַעֵז אֲשֶׁר מִמִּשְׁפַּחַת 5
אֱלִימֶלֶךְ: וְהָנָה בָעֵז בָּא מִבֵּית לָחֶם וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרֵים 6
יְהוָה עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ יִבְרַכְךָ יְהוָה: וַיֹּאמֶר בָּעֵז לְנַעֲרֹו
הַנֹּצֵב עַל־תְּקוּצְרֵים לְמִי הַנְּעָרָה הַזֹּאת: וַיַּעַן מִנְּשֶׁר הַנֹּצֵב

20. v. א' בכום ה' 1. v. מרע קרי

wany jej powrót w szatach wdowich i w oplakanyim stanie niezwykle wrazenie.

20. Naemi, miła, Mara, zgorzkniała, znekana שרי przypomina Ij. 27, 2.

21. Bogata, mająca jeszcze męża i synów, wedle Raszi i Abenezry bogata w literalnem znaczeniu -- zgnębił, upokorzył, inni, świadczył przeciw mnie, por. 2 Sam. 1, 16. mianowicie tem, że mi zło wyrządził.

22. Streszczenie podanych dotąd szczegółów. Sprzęt jęczmienia odbywał się najwcześniej, a zatem wogóle na początku żniwa.

Rozdział 2, 1. Pierwsze spotkanie Ruty z Boazem מידע albo מידע ketib znajomy, przyjaciel, tu powinowaty, por. Przyp. 7, 4. חיל גבור oznacza zarówno dzielnego wojownika, np. Joz. 8, 3. jak człowieka zamoznego, przedsiobiorczego, por. 1 Sam. 9, 1. בעוה w nim siła, pod tem mianem znana była jedna z kolumn świątyni, 2 Król. 7, 21. Wedle rab. był ojciec Boaza bratem Elimelecha.

7. Zapytała się ona: Czybym nie mogła zbierać a międy snopami gromadzić za żeńcami? Przybywszy tedy wytrwała od samego rana aż do tej pory; chwilkę tylko zabawiła w domu.

8. Rzekł tedy Boaz do Ruth: Czy słyszysz, córko moja: Nie chodź na żadne inne pole zbierać, nie odchodź też stąd, ale się tu trzymaj dziewczek moich.

9. Pilnuj się pola, na którym żąć będą, a chodź za niemi; zaleciłem wszak sługom moim, aby się ciebie żaden nie tknął; a jeśli spragniona będziesz pójdiesz do naczyń i napijesz się z tego, co naczepią słudzy moi.

10. Rzuciła się tedy na oblicze swoje i pokłoniła się ku ziemi, i rzekła do niego: Zkądże uzyskałam łaskę w oczach twoich, abyś mnie uwzględnił, gdy przecie cudzoziemką jestem?

11. I odpowiedział Boaz, i rzekł do niej: Opowiedziano mi wszystko coś po śmierci męża twego dla świekry swej uczyniła, i żeś opuściła ojca i matkę i kraj twój rodzinny, a udałaś się do ludu, któregoś przedtem nie znała.

12. Wiekuisty niechaj wynagrodzi cię za to, coś uczyniła! a niechaj użyczona ci będzie nagroda pełna od Wiekuistego, Boga Izraela, pod którego skrzydła schronić się przybyłaś.

13. I odpowiedziała: Obym znalazła łaskę w oczach twoich, panie mój! boś pocieszył mnie a przemówił do serca służebnicy swojej, jakkolwiek nawet którejbądź ze służebnic twoich nie dorównywam.

14. I rzekł jej jeszcze Boaz w czasie jedzenia: Zbliź się tu, a posil się chlebem, umoczywszy kromkę twą w occie winnym! Usiadła tedy u boku żeńców i podał jej prażonych ziarn, tak że podjadła sobie do syta, a jeszcze resztę zachowała.

15. Gdy następnie wstała, aby zbierać, polecił Boaz słu-

14. Ponieważ woda w gorącym klimacie pragnienia na długo nie usmierza, używano octu z domieszką oliwy **צב** wyraz aram. zbierać, pokr. z **צבר** zebrane podać. Resztę zachowała dla świekry, por. w. 18.

15. Nowy dowód życzliwości Boaza — pozwala on jej zbierać nie tylko tam gdzie snopy były uprzęgnięte lecz i między zalegającymi jeszcze pole snopami, gdzie więcej rozproszonych kłosów zbierać mogła.

על־הקוצרים ויאמר נערה מואבית היא השקה עם־נעמי
7 משגתי מואב: ותאמר אל־קטדה נא ואספתי בעמרים אחרי
הקוצרים ותבא ותעמוד מאן הכקר ועד־עתה נה שבתה
8 הבית מעט: ויאמר בעו אל־רות הלא שמעת בתי
אל־תלכי ללקט בשדה אחר וגם לא־תעבורי מזה וכה
9 תדקוני עם־נערתִי: עיניך בשדה אשר־יקצרוּן והלכת
אחריהן הלא צייתני את־הנערים לבתי נגעה וצמת
10 והלכת אל־הבבלים ושיתית מאשר ישאבון הנערים: ותפל
על־פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מהנע מצאתי הן
11 בעיניך להכירני ואנכי נכריה: ויען בעו ויאמר לה הנה
הנה לי כל אשר־עשית את־חמותך אחרי מות אישך
ותעובדי אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל־עם אשר
12 לא־ירעת תמול שלשם: ישלם יהוה פעלך ותהי
משפרתך שלמה מעם יהוה אלהי ישראל אשר־באת
13 לחסות תחת־כנפיו: ותאמר אמצא־חן בעיניך אדני כי
נחמתני וכי דברת על־לב שפחתך ואנכי לא ארנה פאת
14 שפחתך: ויאמר לה בעו לעת האכל גשי בלם ואכרת
מן־חלקם ושבלת פתך בתחמן ותשב מצד הקוצרים
15 ויצבטי־לך קלי ותאכר ותשבע ותחר: ותקם לקלט ויצו

.14, v. נ"א לה. ibid. פתח כס"ף

7. Inni, teraz właśnie pozostaje trochę w domu, używa sobie nieco wytchnienia — na polu jednak żadnego domu niema. Prawdop. wiązały dziewczęta w snopy tę, co parobcy żynali.

9. Oczy twoje, dom, niechaj się zwracają, t. j. pilnuj się. Za niemi, za dziewczętami, aby swywołych nagabywał parobków uniknął.

10. להכירני i להכירני gra wyrazów.

12. לחסות por. Deut. 32, 11. Ps. 36, 8; 57, 2; 91, 4.

13. Obym znalazła nadal łaskę, Boaz bowiem już ją pocieszył. Przemawiać do serca, por. Sąd. 19, 3, Jez. 40, 2. Jako obca nie może się porównywać z jakąbądź nawet służebnicą, wedle pojęć w rodzinnym jej kraju panujących.

gom swoim, i rzekł: niechaj i między snopami zbiera, a nie ubliżajcie jej.

16. Upuszczajcie raczej umyślnie kłosa z wiązek dla niej, i zostawiajcie je, aby zbierała, a nie łańcie ją za to.

17. I tak zbierała na onem polu aż do wieczora. A gdy zebrane omlóciła, utworzyło to około efy jęczmienia.

18. Zabrawszy to tedy, przyszła do miasta i zobaczyła świekra jej to, co zebrała. Poczem wyjęła i oddała jej również resztę zachowaną po nasyceniu się swoim.

19. I zapytała się świekra jej: Gdzieżeś zbierała dzisiaj i gdzieś pracowała? Błogosławiony ten, który cię uwzględnił! Opowiedziała tedy świekrze u kogo pracowała, i rzekła: Mąż u którego pracowała dzisiaj nazywa się Boaz.

20. I rzekła Naemi do synowej swojej: Błogosławiony niechaj będzie od Wiekuistego, który nie odmówił łaski swej żywym i umarłym! Poczem powiedziała jej Naemi: Mąż ów jest powinowatym naszym, należy on do posiadających prawo wykupu wobec nas.

21. I rzekła Ruth, moabitka: Powiedział mi nawet: trzymaj się tylko moich ludzi, póki nie ukończą całego żniwa mojego.

23. I rzekła Naemi do Ruthy, synowej swojej: Dobrze, córko moja, że będziesz chodziła z dziewczkami jego, aby cię nikt na polu cudzem nie skrzywdził.

23. I tak trzymała się przy zbieraniu dziewczek Boaza póki sprzęt jęczmienia i pszenicy się nie skończył; poczem pozostała przy świekrze swojej.

ROZDZIAŁ III.

1. I rzekła raz do niej Naemi, świekra jej: Córko moja, czyż nie powinnam wystarać się dla ciebie o miejsce wypożyczynku, gdzieby ci dobrze było?

23. Sprzęt pszenicy następuje na dwa albo trzy tygodnie po ukończeniu zbioru jęczmienia — *וירשב* pozostała, zamieszkała, vulg. zam. *יתשב* wróciła.

Rozdział 3, 1. Rada jaką troskliwa Naemi synowej swej daje, aby do celu marzeń swoich dla niej się zbliżyć — *מנור* por. 1, 9.

בָּעוּ אֶת־נַעֲרֹי לֵאמֹר גַּם בֵּין הַעֲמָרִים תִּלְקַטְוּ וְלֹא
 תְּבָלִימוּהָ: וְגַם שְׁלֹל־תִּשְׁלֹוּ לָהּ מִדְּהַצְבֹּתַיִם וְעֹבְדֹתַם 16
 וְלִקְטֹהָ וְלֹא תִנְעֲרוּ בָּהּ: וְתִלְקַטְוּ בַשָּׂדֶה עַד־הָעֶרֶב וְתִחַבְטוּ 17
 אֶת אֲשֶׁר־לִקְטָהּ וַיְהִי כִּאִפְּהָ שְׁעָרִים: וְתִשָּׂא וְתָבֹא 18
 הָעִיר וְתֵרָא חֲמוּתָהּ אֶת אֲשֶׁר־לִקְטָהּ וְתוֹצֵא וְתִתֵּן לָהּ
 אֶת אֲשֶׁר־הוֹתֵרָה מִשְׁבָּעָהּ: וְהֵאמֵר לָהּ חֲמוּתָהּ אֵיפֹה 19
 לִקְטֹת הַיּוֹם וְאַתָּה עֲשִׂית יְהִי מִכִּיבֹד בְּרוּךְ וְתִגַּד לְחֲמוּתָהּ
 אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂתָהּ עִמּוֹ וְהֵאמֵר שֵׁם הָאִישׁ אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי 20
 עִמּוֹ הַיּוֹם בָּעוּ: וְהֵאמֵר נַעֲמִי לְכֻלָּתָהּ בְּרוּךְ הוּא לַיהוָה
 אֲשֶׁר לֹא־עֹבַד חֲסִדוֹ אֶת־חַסְדֵי־וְאֶת־חַמְדֵי־וְהֵאמֵר לָהּ 21
 נַעֲמִי קָרוֹב לָנוּ הָאִישׁ מִנְּאֻלָּנוּ הוּא: וְהֵאמֵר רִוַת הַמִּוֹצֵאֵי
 גַּם אֶבְיָאֵמֵר אֵלַי עַם־הַנְּעָרִים אֲשֶׁר לִי תִדְבָּקִין עַד אִם־ 22
 כִּלּוּ אֶת כָּל־הַתְּבָצִיר אֲשֶׁר־לִי: וְהֵאמֵר נַעֲמִי אֶל־רִוַת
 כִּכְלָתָהּ טוֹב בְּתִי כִּי תִצְאִי עִם־נַעֲרוֹתָיו וְלֹא יִפְגְּעוּ־בָךְ
 בַּשָּׂדֶה אַחֵר: וְתִדְבָּק בַּנְּעָרוֹת בָּעוּ לְלִקְטַת עַד־כִּלּוֹת 23
 קִצְרֵי־הַשְּׁעָרִים וְקִצְרֵי הַחֲמָיִם וְתִשָּׁב אֶת־חֲמוּתָהּ:

ג.

1 וְהֵאמֵר לָהּ נַעֲמִי חֲמוּתָהּ בְּתִי הִלָּא אֲבִיקְשֶׁר־לָךְ מְנוּחַ

21. v. העי הספר במסוקים

16. *בָּעוּ* luźne, jeszcze nie związane wiązki.

17. Omlóciła drążkiem, por. Sęd. 6, 11. Jez. 28, 27. efa, wedle obliczeń około 37 litrów.

18. Ruth pamięta o pozostałej w domu świekrze, por. w. 14.

19. *וְתִחַבְטוּ* robić, pracować, por. *וְתִחַבְטוּ כַמִּי*. Przyp. 31, 13.

20. „Który nie odmówił“, odnosi się do Boga. Naemi odsłania przed synową promień nadziei, który jej nagle zabłysnął — posiada on jako goel prawo wykupu względem nas! *מנאלנו* *sing.* zam. *pl.*

21. Ruth przerywa żywo słowa teściowej przytaczając dalszy jeszcze dowód życzliwości Boaza.

22. Odnosi się prawdop. do niesfornych zaczepek ze strony parobków, por. w. 9.

2. Otóż Boaz, którego dziewczę się trzymałaś, jest wszak powinowatym naszym; przewiewa on właśnie dzisiejszej nocy tok jęczmienia swego.

3. Umyj się tedy i namaść, i włóż najpiękniejsze szaty na siebie, a zajdź na tok; ale nie daj się owemu mężowi poznać, póki jeść i pić nie przestanie.

4. Następnie zaś, gdy na spoczynek się uda, zamiarkujesz sobie miejsce, gdzie się położy, i pójdziesz i odkryjesz miejsce u stóp jego i położysz się; powie ci on wtedy co czynić należy.

5. I rzekła do niej: Cokolwiek mi każesz, uczynię.

6. Poczem zesłała na tok, i uczyniła ściśle tak, jak kazała jej swiekra jej.

7. Gdy tedy zjadłszy i wypiwszy, Boaz dobrej był myśli i poszedł, aby za brogiem się położyć, poszła i ona pocichu a odkrywszy miejsce u stóp jego, położyła się.

8. Ale o północy uląkł się ów mąż, a gdy się wychylił — okazało się, że kobieta leży u stóp jego.

9. I zawołał: Któżes ty? I odpowiedziała: Jam Ruth, służebnica twoja: rozprostuj skrzydło twoje nad służebnicą twoją, ponieważ służy ci prawo odkupu.

10. I rzekł: Błogosławionas ty od Wiekuistego, córko moja! Tę ostatnią miłość stwierdziłaś piękniej niż poprzednią, nie ubiegając się za młodzieńcami, bądź biednymi bądź bogatymi.

11. Przeło teraz, córko moja, nie obawiaj się: wszystko cokolwiek mi powiesz uczynię dla ciebie; wie bowiem cały zbór ludu mojego, żeś kobietą dzielną.

12. Ale jakkolwiek prawdą jest, żeś powinowaty krwi, to istnieje jednak powinowaty bliższy odemnie.

9. Przyjm mnie jako małżonkę pod opiekę twoją, na tobie bowiem ciąży ten obowiązek.

10. Boaz pochwała jej postępek, stwierdziła ona nim bardziej jeszcze ozywające ją uczucia dla rodziny, do której weszła, por. 2, 11.

11. *אשת חיל* por. Przyp. 31, 10. *כל שער עמי* nie wszyscy, którzy w bramie mieszkają, lecz cały zbór, wszyscy którzy się tam schodzą i do rozpraw sądowych zasiadają, por. I's. 69, 13.

12. Jako człowiek uczciwy i sumienny chce Boaz w zupełnym być porządku.

2 אֲשֶׁר יִמְבֹּקֵךְ: וְעַתָּה הֲלֹא בָעוּ מַדְעַתְנוּ אֲשֶׁר דָּוִית אֶת־
נַעֲרוֹתָיו הַגֵּה־דָּוָא וְרָה אֶת־גֵּרְן הַשְּׁעָרִים הַלַּיְלָה:
3 וְרַחֲמֵת וְנִסְבֵּת וְשָׁמַת שְׁמֵלֶתְךָ עָלֶיךָ וַיְבַדְתִּי הַגֵּרְן אֶל־
4 תַּנְדָּעֵי לְאִישׁ עַד פִּלְתּוֹ לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת: וַיְהִי בְשֹׁכְבוֹ
וַיִּדְעַת אֶת־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁכַּב־שָׁמוּבָאֵת וְנִלְיַת מִרְגְּלֹתָיו
5 וְשָׁכַבְתִּי וְהוּא יִגִּיד לְךָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשִׂין: וְהֵאמֵר אֵלֶיךָ
6 כֹּל אֲשֶׁר־תֹּאמְרֵי: אַעֲשֶׂה: וְתִרְדַּד הַגֵּרְן וְתַעֲשֶׂה כֹּכֵל
7 אֲשֶׁר־צִוְּתָה חֲמוּתָה: וַיֹּאכַל בָּעוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיִּמְבֹּב לָבוּ וַיָּבֹא
8 לְשֹׁכֵב בַּקֶּצֶחַ הָעֶרְמָה וְהִתְבָּא בְלִטְמוֹתָיו וְהִשְׁכַּב:
9 וַיְהִי בַחֲצֵי הַלַּיְלָה וַיִּתְהַדַּד הָאִישׁ וַיִּלְפַּת וְהִנֵּה אִשָּׁה
10 שֹׁכַבֶּת מִרְגְּלֹתָיו: וַיֹּאמֶר מִי־אַתְּ וְהֵאמֵר אֲנֹכִי רֹות אֲמַתְךָ
11 וּפְרִשְׁתָּ כִנְפֶךָ עַל־אַמְתְּךָ כִּי גֹאֵל אָתָּה: וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה
אַתְּ לַיהוָה בְּתִי הַיְמִיבֶת חֲסִדְךָ הָאֲמִרִין מִן־הָרִאשֹׁן
12 לְבִלְתִּי־לְקַח אַחֲרֵי הַבְּחוּרִים אֲסִיחַל וְאִם־עָשִׂיר: וְעַתָּה
בְּתִי אֶל־תִּירָאִי כֹל אֲשֶׁר־תֹּאמְרֵי אַעֲשֶׂה־לְךָ כִּי יוֹדַע כֹּל־
שְׁעַר עַמִּי כִּי אִשְׁתְּ חֵיל אָתָּה: וְעַתָּה כִּי אֲמַנֶּם כִּי אִם גֹּאֵל

v. 4 וירדת קרי v. 5 וזכבת קרי v. 5 אלי קרי ולא כתיב v. 12 אם כתיב ולא קרי

2. Powinowatym naszym, na którym, jakkolwiek nie w ścisłym znaczeniu obowiązek lewiratu ciąży, por. 1, 13. Zboże przewiewano w nocy, aby z chłodnego wiatru, który wówczas się zrywa, korzystać — ułatwiał on nietylko robotę ale unosił zarazem i plewy.

3. Takie przygotowania potrzebne, aby przed obliczem znakomitego człowieka godnie stanąć. Klepiska położone były zazwyczaj na pagórkach, tu zastępuje Ruth, ponieważ samo miasto Bethlehem na dwóch wzgórzach się wznosi. Naemi radzi, aby mu podczas wieczery nie przeszkadzała i tem źle dla siebie nie usposobiła — *ויירתי* stara forma dla drugiej osoby *fem. sing.*

4. *אשת חיל* u stóp analogicznie do *מראשית* wezgiłowię. W ciszy nocej natchnie Bóg Boaz właściwą myślą.

7. Za brogiem, prawdop, aby osobiście nad dobrem swoim czuwał.

8. *אשת חיל* *nif.* odwracać, odchyłać się, por. Ij. 6, 18. aby zobaczyć kto tu leży.

13. Zostańże tej nocy: jeżeli cię zrana okupi, dobrze, niechaj to uczyni; jeżeliby cię wszakże okupić się wzbraniał wtędy żyw Wiekuisty, że ja cię okupię. Spijże tu do rana.

14. I tak leżała u stóp jego aż do rana, poczem wstała zanim jeszcze jeden drugiego mógł rozpoznać. Myślał bowiem: niechaj się nikt nie dowie, że była ta niewiasta na toku.

15. Nadto rzekł: Podaj chustkę, którą masz na sobie, a potrzymaj ją. I potrzymała ją. On zaś odmierzył jej sześć miar jęczmienia i włożył na nią. I udał się do miasta.

16. A gdy przybyła do świekry swojej, ta rzekła do niej: Jakże z tobą, córko moja? I opowiedziała jej wszystko, co ów mąż jej uczynił.

17. I dodała: sześć miar tych jęczmienia dał on mi, rzekł bowiem do mnie, nie powinnaś z prózną dłonią przyjść do świekry swojej!

18. Wtedy rzekła: zachowuj się spokojnie, córko moja, pokąd wiedzieć nie będziesz jak sprawa ta wypadnie! Albowiem mąż ten nie spocznie póki dzisiaj jeszcze sprawy tej nie zakończy.

ROZDZIAŁ IV.

1. Boaz zaś wstąpił był do bramy i zasiadł tam. A gdy właśnie przechodził powinowaty o którym Boaz mówił, rzekł: zbliż się a usiądź tu, ty taki a taki! A ten też zbliżył się i usiadł.

2. Tedy wziął on dziesięciu mężów ze starszych miasta, i rzekł: Siądźcież tu! I usiedli.

3. Następnie rzekł onemu powinowatemu: Dział pola, który należał do krewnego naszego Elimelecha sprzedała Naemi, co z krainy moabskiej wróciła.

4. I tak umyśliłem odsłonić to uszom twoim, mówiąc:

2. Siądźcie tu jako świadkowie.

3. O sprzedaży wieczystej gruntu nie mogło naturalnie być mowy, a jedynie o sprzedaży jego plonów czyli używalności aż do roku jubileuszowego, por. Lev. 25, 15. 28. Naemi sprzedała mozę zapewnione jej przez męża dożywocie — sam grunt bowiem należał do krewnych męża.

4. I tak umyśliłem odsłonić to uszom twoim, mówiąc: *por. 1 Sam. 9, 15; 2, 12. Zamiast יגאל czytają Sept. Pesz. Vulg. Targ. רגאל.*

13. אָנְכִי וְגַם יֵשׁ גֹּאֵל קָרוֹב מִמֶּנִּי: לִינִי הַלַּיְלָה וְהַיּוֹם
בְּבִקְרֵי אִם-יִנָּאֶרְךָ טוֹב יִגָּאֵל וְאִם-לֹא יִחַפֵּץ לְגֹאֵלְךָ
וְיִגָּאֵלְתִּיךָ אָנְכִי חַיִּיתִי וְהָשְׁכַבְתִּי עַד-הַבֶּקֶר: וְהַשֶּׁבֶב מִרְגְּלוֹתַי
עַד-הַבֶּקֶר וְתָקַם בְּמָרוֹם יַבִּיר אִישׁ אֶת-רַעְיוֹנוֹ וַיֹּאמֶר אֶל-
15 יְדֹעַ כִּי-בָאָה הָאִשָּׁה הַזֹּאת: וַיֹּאמֶר הָבִי הַמַּטְפַּחַת אֲשֶׁר-
עָלֶיךָ וְאַחֲזִיקֶהָ וְתֹאחֲזוּ בָּהּ וַיִּמַּד שְׁשֵׁי-שְׁעָרִים וַיֵּשֶׁת עָלֶיהָ
16 וַיָּבֵא הַשֶּׁרֶד: וְתָבוֹא אֶל-חַמּוּתָהּ וְתֹאמֶר מִי-אַתָּה בְּתִי
וְתִגְדְּלֶהָ אֶת כָּל-אֲשֶׁר עָשִׂה-לָּהּ הָאִישׁ: וְהֹאמֶר שְׁשֵׁי-
17 הַשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה נָתַן לִי בִי אָמַר... אֶל-תָּבוֹא רִיקָם אֶל-
18 חַמּוּתְךָ: וְתֹאמֶר שְׁבִי בְּתִי עַד אֲשֶׁר תִּקְדְּעִין אֶת יָפֶל
דְּבָרְךָ כִּי לֹא יִשְׁלַט הָאִישׁ כִּי אִם-בְּלֶה הַדְּבָר הַיּוֹם:

ד.

1. וּבָעוּ עָלֶיהָ הַשְּׁעָרִים וַיֵּשֶׁב שָׁם וְהָיָה הַגּוֹאֵל עִבֵר אֲשֶׁר דִּבְרַר
בָּעוּ וַיֹּאמֶר סוּרָה שְׂבִיהֶיךָ פְּלִנִי אֶלְמִנִי וַיֵּסֶר וַיֵּשֶׁב:
2 וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אַנְשִׁים מִזְקֵנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׂבִיהֶיךָ וַיֵּשֶׁבוּ:
3 וַיֹּאמֶר לְגֹאֵל חֲלָקֶת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר לְאַחֲזִינוּ לְאַדְמִילָךְ
4 מִבְּרַתָּה נַעֲמִי הַשְּׂבִיהַ מוֹשְׁרָה מוֹאָב: וְאַנִּי אֲמַרְתִּי אֲנִילָהּ

v. 13 n. רבתי בנימי ל' רבתי ibid. קמץ ב"ק v. 14 מרגלותיו קרי ibid. יתיר

v. 15 v. נ"א וְאַחֲזִי v. 17 v. אלי קרי ולא כתיב v. 1. v. מלרע

13. Tymczasem ma ona przez noc przy nim pozostać, aby się w bez-
ludnem miejscu na napaść nie naraziła, por. Pieśń Sal. 5, 7.

14. Nie chciał jej też na obmowy ludzkie wystawić.

15. כמטפחת Jez. 3, 22. szeroki szal. Po שש dopełnia Trg. sea czyli
miarę stanowiącą trzecią część efy, prawdopodobniej mowa tu o ome-
rach, dwóch ef bowiem koblęta udzwignęć by nie mogła.

16. Am. 7, 2. 5. מי יקום por. Am. 7, 2. 5.

18. Słowo נבל zapożyczone prawdopodobnie od manipulacyi rzucania
losów, gdzie idzie o to, który los naprzód padnie.

Rozdział 4, 1. Scena w bramie. Widocznie wiedział Boaz, że ów
krewniak o rannej porze na pole się udaje i mimo bramy przechodzi.
אלמי od פלני niewyróżniony, bezimienny i zamilczony od אלמי
tyle co niejaki, imiennie nie nazwany, por. 2 Król. 6, 8. Oba wyrażenia
w skróconej formie פלמי Deut. 8, 13.

Odkup to wobec tych, którzy tu siedzą i wobec starszych ludu mojego; jeżeli odkupić chcesz odkupuj, jeżeli byś zaś odkupić nie chciał, tedy oświadczyć mi, abym wiedział. Albowiem niemasz nikogo oprócz ciebie, któryby odkupił, a ja następuję po tobie. I rzekł: ja odkupię.

5. Nadto rzekł Boaz: Dnia, którego odkupisz pole z ręki Naemi, odkupiłeś je od Ruthy moabitki, żony zmarłego, abys imię zmarłego utwierdził w dziedzictwie jego.

6. Odpowiedział tedy ów powinowaty: Nie mogę odkupić dla siebie, bez narażenia mego dziedzictwa. Odkupzę ty dla siebie, com odkupić miał, albowiem odkupić nie mogę.

7. A był to starodawny zwyczaj w Izraelu: Przy wykupnie albo przy zamianie, gdy należało cokolwiek stwierdzić, wtedy zzuwał jeden ze stron trzewik i podał go drugiemu; a służyło to jako świadectwo ustępowania dóbr w Izraelu.

8. Zatem rzekł on powinowaty do Boaza: Odkupzę ty! I zszul trzewik swój.

9. Poczem rzekł Boaz do starszych i do wszystkiego ludu: Świadcami jesteście dzisiaj, zem odkupił wszystko, co do Elimelecha należało i wszystko co do Machlona i Kiljona należało z ręki Naemi.

10. Również i Ruthę, moabitkę, żonę Machlona, nabyłem sobie za żonę, abym utwierdził imię zmarłego na dziedzictwie swoim, a wyteplionem nie zostało imię zmarłego zpośród braci jego i z bramy siedziby jego. Świadcami jesteście dzisiaj!

11. I zawołali tak wszystek lud w bramie jak i starsi: Świadcami jesteśmy! Niechaj uczyni Wiekuisty kobietę, która w dom twój wchodzi jako Rachełę i Leję, które zbudowały

8. I zszul odnosi się do cofającego się od wykupu krewnego, który aktem tym zrzeczenie się swoje stwierdza i świadectwo cesy *תעורה* wystawia.

10. Aby przyszedł syn jako prawy następca zmarłego do ksiąg rodowych zapisanym został, por. Deut. 25, 6. i tr. Jebamoth 24, 1.

11. Ponieważ tylko syn pierworodny za potomka Machlona uważanym będzie, por. Deut. 25, 6. mogą mu świadkowie wyrzucić życzenie, aby Ruth Racheli i Lei w płodności dorównała, i aby rod. jej imię Boaza wślawił.

אֶזְנֶה לְאֹמֶר קְנֶה נְגִיד חַיִּים וְנִגְד וְקִנְי עַמִּי אִם-חֲנָאֵל
 פָּאֵל וְאִם-לֹא יִגָּאֵל הַגְּנִידָה לִּי וְאֶדְעָ כִּי אֲנִי וּוְלִתְּךָ לְגִאֵל
 וְאֲנִי אֲחַרְיֶה וַיֹּאמֶר אֲלֵכִי אֲנָאֵל : וַיֹּאמֶר בָּעוּ בְּיוֹם-
 5 קְנִיחָהּ הַשְּׂדֵה מִיַּד גַּעֲמִי וּמֵאֵת רוּת הַמּוֹאֲבִידָה אִשְׁת־הַמֵּת
 6 קְנִיחָי לְהַקְיִם שְׁמֵי-הַמֵּת עַל-נַחְלָתוֹ : וַיֹּאמֶר הַגָּאֵל לֹא
 אוֹכֵל לְגִאֵל-לִי פֶן-אֲשַׁחִית אֶת-נַחְלָתִי נָאֵל לְךָ אֶתְּהָ אֶת-
 7 נָאֵלְתִי כִּי לֹא-אוֹכֵל לְגִאֵל : וְזֹאת לְפָנַי בְּיִשְׂרָאֵל עַל-
 הַגָּאֵלָה וְעַל-הַתְּמוּרָה לְבָנִים כְּלִדְכָר שֶׁלָּהּ אִישׁ גַּעֲלוּ
 8 וְנָתַן לְרַעְיָהּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל : וַיֹּאמֶר הַגָּאֵל
 9 לְבָעוּ קְנִיחָהּ לְךָ וַיִּשְׁלַף גַּעֲלוּ : וַיֹּאמֶר בָּעוּ לְבָנִים וְכֹל-
 הָעָם עֲדִים אַתֶּם הַיּוֹם כִּי קְנִיחָי אֶת-כָּל-אֲשֶׁר לְאֵלֵימְלֶךָ
 10 וְאֵת כָּד-אֲשֶׁר לְכַלְיוֹן וּמַחְלוֹן מִיַּד גַּעֲמִי : וְגַם אֶת-רוּת
 הַמּוֹאֲבִידָה אִשְׁת־מַחְלוֹן קְנִיחָי לִי לְאִשָּׁה דְהַקְיִם שְׁמֵי-הַמֵּת
 עַל-נַחְלָתוֹ וְלֹא-יִבְרַח שְׁמֵי-הַמֵּת מֵעַם אֲחֵיו וּמִשְׁעַר מְקוֹמוֹ
 11 עֲדִים אַתֶּם הַיּוֹם : וַיֹּאמְרוּ כָּל-הָעָם אֲשֶׁר-בְּשַׁעַר וְהַזְקֵנִים
 עֲדִים יִתֵּן יְהוָה אֶת-הָאִשָּׁה כַּבָּאָה אֶל-בֵּיתְךָ כְּרַחֵל
 וְכַלְאָה אֲשֶׁר בָּנוּ שְׂתִיבָהּ אֶת-בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעֲשֵׂה-חַיִּיל

v. 4 קמץ ב"ק, ibid. וארעה קרי v. 5 קניה קרי v. 6 יתיר ו'

5. Wraz z kupnem pola przyjmujesz również obowiązek poślubienia Ruthy, aby zapewnić zmarłemu jej mężowi potomka, któryby właścicielem jego pozostał. Obowiązek ten wypływa z przyjętego zwyczaju, nie polega zaś na prawie moższowem o lewiracie, który tylko do braci zmarłego się stosował, por. uwagę do 1, 10.

5. Jeżeliby Ruth syna czyli prawego następcę i dziedzica na świat wydała, poniósłbym oczywiście stratę, grunt bowiem, którymby obecnie wykupił nie pozostałby przy mnie — jeżeli zatem poślubienie jej nieodłącznym warunkiem jest wykupu tedy zrzec się go muszę.

7. Grunta obejmowano w posiadanie nastąpieniem nogi, w ten sposób stał się trzewik symbolem nabytego prawa własności, por. Pa, 60, 10; 108, 6. przeciwnie musiał odstępujący grunt trzewik swój zszuć, na znak, że praw swoich się zrzeka, przelewając je na innego. Wkładano i zdejmowano z siebie własność niby część ubioru, por. uwagę do Deut. 25, 9.

obie dom Izraela, a twórz potęgę w Efracie, a zjednaj sobie imię w Bethlehem.

12. A niechaj dom twój będzie jako dom Pereca, którego urodziła Thamara Judzie, przez ród ten, który ci da Wiekuisty z niewiasty tej młodej!

13. I tak pojął Boaz Ruthę i była mu żoną i poszedł do niej, a dał Wiekuisty, że poczęła i urodziła syna.

14. I rzekły kobiety do Naemi: Błogosławiony Wiekuisty, który nie usunął od ciebie powinowatego dzisiaj, a niechaj wsławi się imię jego w Izraelu!

15. Niechaj ci ten będzie orzeźwieniem duszy, a niechaj żywi starość twoją! albowiem synowa twoja, która cię miłuje urodziła go, a ona ci lepszą jest aniżeli siedmiu synów.

16. Naemi zaś wzięła dzieciątko i położyła je na łonie swojem i była mu piastunką.

17. I dały mu sąsiadki imię, które orzec miało: urodził się syn Naemie. I tak nazwały imię jego Obed, tenże jest ojciec Iszaja, ojca Dawida.

18. Oto zaś potomkowie Pereca: Perc spłodził Checrona;

19. A Checron spłodził Rama, a Ram spłodził Amminadaba;

20. A Amminadab spłodził Nachszona, a Nachszon spłodził Salmona;

21. A Salmon spłodził Boaza, a Boaz spłodził Obedą;

22. A Obed spłodził Iszaja, a Iszaj spłodził Dawida!

18. Rodowód zaczyna od Pereca, ponieważ imię jego poprzednio wymienionem zostało, por. w. 12. Checron, Gen. 46, 12. Num. 26, 21. 1 Kron. 2, 5.

19. Ram, wedle 2 Kron. 2, 25. syn Jerachmeela, wnuk Checrona, Aminadab, ojciec Nachszona, Num. 2, 3, 10, 14.

20. Salma albo Salmon, 1 Kron. 2, 51, 54. ojciec Bethlehema. Rozumie się, że genealogia ta zwyczajem dawnych historyków tylko najwybitniejszych członków rodu wymienia, od Pereca bowiem do Dawida upłynęło conajmniej 680 lat.

12 בְּאֶפְרַתָּה וּקְרָאִישָׁם בְּבֵית לָחֶם: וַיְהִי בֵיתָהּ כְּבֵית פְּרָעַן
 אֲשֶׁר־יָלְדָה חָמָר לַיהוּדָה מִן־הַזֹּרֵעַ אֲשֶׁר יָתַן יְהוָה לָהּ
 13 מִן־הַנְּעֻמָּה הַזֹּאת: וַיִּבְחַר בָּעֹשֶׂה אֲתִירוֹת וַתְּהַיֶּיךָ לְאִשָּׁה
 14 נִבְאָה אֵלָיָהּ וַיִּתֵּן יְהוָה לָהּ הַרְבֵּי וַתֵּלֶד בֶּן: וַתֹּאמְרָה
 הַנְּשִׁים אֶל־נַעֲמִי בְרִיךְ יְהוָה אֲשֶׁר לֹא הִשְׁבִּית לָךְ נֶאֱמַל
 15 הַיּוֹם וַיִּקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל: וַתֵּהֵךְ לָךְ לְמַשִּׁיב נֶפֶשׁ
 וּלְבִכְיָה אֲתִישִׁיבְתָךְ כִּי בָלַתְךָ אֲשֶׁר־אֲהַבְתְּךָ יְלִדְתִּי
 16 אֲשֶׁר־הִיא טוֹבָה לָךְ מִשְׁבַּעַת בָּנִים: וַתִּבְחַר נַעֲמִי אֶת־
 17 הַיֶּלֶד וַתִּשְׁתַּחֲוֶהוּ בַחֲיִיקָהּ וַתְּהַיֶּיךָ לָהּ קְאֻמָּת: וַתִּקְרָאנָהּ לֵאמֹר
 הַשְּׂכֵנוֹת שָׁם לֵאמֹר יְלִדְךָ בֶּן־נַעֲמִי וַתִּקְרָאנָה שְׁמוֹ עוֹבֵד
 18 הוּא אֶבְי־יִשְׁשֵׁי אָבִי דָוִד: וְאֵלֶּה הַתּוֹלְדוֹת פְּרָעַן פְּרָעַן הוֹלִיד
 19 אֶת־חֲצֹרֹן: וַחֲצֹרֹן הוֹלִיד אֶת־רָם וְרָם הוֹלִיד אֶת־
 20 עַמִּינָדָב: וְעַמִּינָדָב הוֹלִיד אֶת־נַחֲשֹׁן וְנַחֲשֹׁן הוֹלִיד אֶת־
 21 שַׁלְמוֹן: וְשַׁלְמוֹן הוֹלִיד אֶת־בָּעֹשֶׂה וּבָעֹשֶׂה הוֹלִיד אֶת־עוֹבֵד:
 22 וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת־יִשְׁשֵׁי וַיִּשְׁשֵׁי הוֹלִיד אֶת־דָּוִד:

18 v. קמין בו"ק v. 22 קמין בו"ק

12. Por. Gen. 38, 29, tak słynnym i kwitnącym — נערה oznacza również młodą kobietę. stąd bliższe określenie בתולה נערה dla dziewczyny.

13. W razie niepłodności kobiety zastępowała ją wedle zwyczaju jej służebnica, dlatego nadmienienia opowiadający na cześć Ruty, że był to własny, rodzony jej syn.

14. Powinowatym czyli goelem jest tym razem nowo-narodzony, który jako syn Ruty zarazem i za syna Naemi się poczytuje, por. w. 17.

15. Siedm jest liczbą okrągłą i oznacza mnóstwo, por. לדרה שבעה 1 Sam. 2, 5.

16. Adoptuje ona niejako dziecko synowej, uznając je za własne.

17. Obed służył, że będzie mianowicie służył Naemi, otaczając ją w starości miłością i opieką.